

**Dr. Jancsó Béla:**

## Tíz év

Tíz éve, hogy a romániai magyar új nemzedék felekezeti összefogó ifjúsági mozgalmi megindultak. Szükséges, hogy ezen a tíz esztendőn áttekintsünk, tényeit az utánuk jövő fiatalabb társainkkal megismertessük és tanulságait mindnyájunk számára levonjuk. (Előre kell bocsátanom, hogy mikor itt ifjúsági mozgalomról beszélek, alatta olyan kollektív, magairányította tevékenységet értek csupán, amely az ifjúság saját kezdeményezéséből fakadt. Nem tartom tehát ifjúsági mozgalomnak azokat a törekvéseket, ahol az ifjúságot kész keretek, vagy világnézetek számára nevelik, vagy ahol ő csak eszköz. Meg kell jegyeznem azt is, hogy az ifjúsági öntudatosodás alábbi folyamatai főként az intellektuális ifjúságban zajlottak le s az „ifjúság” fogalom cikkemben általában rájuk vonatkozik. Nagyon sajnálatos, hogy az iparos, kereskedő és földmives ifjúságunk máig is nélkülözi a hasonló kollektív folyamatokat).

### I.

Az első öt esztendőt (1928—33) az ifjúság felekezeti nemzeti öntudatra törekvése jellemzi, amely abból indult ki, hogy az addig (1921—28) kialakult felekezeti ifjúsági keretek természetüknél fogva nem adhatnak egységes nemzeti öntudatot és nem szolgálhatják egységesen az ifjúság professzionális kérdéseit, ennél fogva új, az ifjúság legszélesebb tömegeit összefogó keretekre van szükség, amelyben kialakítható sajátos életvitát és kifejtésprogramját. Ez a program az alábbiakban foglalható össze:

1. Az ifjúság önnevelése és önképzése, hogy a saját problémáin maga gondolkodjék és megoldásukon maga dolgozzék. Ezek a problémák részben professzionális anyagi és szellemi kérdések,

2. másrészt a romániai magyarság életének, helyzetének s az ezt befolyásoló országos és világtényezőknek megismerése, mint szellemi felkészülés a romániai magyarság intellektuális szolgálatára.

A saját problémáinak önálló intézésére nevelés és a szellemi felkészülés vágya hatotta át ez időszak mindhárom összefoglaló mozgalmát; I. az ifjúság közjogi küzdelmét egy egyetemi egyesületért, II. a kolozsvári Székely Társaság Főiskolászakosztályát és III. az új nemzedék független folyóiratának: az Erdélyi Fialoknak létrejöttét.

I. A román egyetemen hivatalosan elismert diák egyesület alakítását az a tény is szükségessé tette, hogy az ifjúság egyrésze középiskoláit kizárólag állami iskolában végzi és ezek az egyetemen is alig kapcsolódnak be a felekezeti ifjúsági keretekbe. Másrészt a diáksegélyezés problémája is egységesebb megoldást nyerhetett volna. Ezekhez azt a nagy horderejű kezdeményezést csatolták, hogy ennek az egyesületnek célja a román egyetemi hallgató-sággal a kollektív érintkezés felvétele, egymás ifjúsági és nemzeti kérdéseinek megismertetése végett. (Ez tehát a román-magyar közeledést megelőző

tudományos megismerés első ifjúsági lépésnek számít). Három jogi formában is igyekezett megkapni a megalakulás lehetőségét az ifjúság, azonkívül pedig külön memorandummal is fordult az akkori közoktatásiügyi miniszterhez. Sajnos mindez eredménytelen maradt, a működési engedélyt nem sikerült megszerezni. Így az ifjúság közjogi harca sikertelenül végződött s a következő évek légköre egyre kevésbé volt alkalmas a fontos kérdés elővételére.

II. Az önképzés és önnevelés felekezeti munkájában oroslánrészt vitt a Székely Társaság Főiskolászakosztálya, amely 1929—30-ban kisebbségi jogi, 1930—33-ig közgazdasági és társadalomtudományi előadássorozatot rendezett, melyeken legidősebb kérdéseinket a legkitűnőbb szakelődők világították meg 200—250 főnyi átlag főiskolászakosság előtt, s az előadásokat mindig követő viták az ifjúság első közéleti iskoláját jelentették.

III. Az új ifjúsági öntudat kiképzésében nagy jelentőségű további lépés volt az Erdélyi Fialok megindulása 1930 január 18-án. Munkájának főirányai: 1. nemzedéki öntudatosítás, 2. nemzedéki kérdések tudományos tanulmányozása, 3. a romániai magyarság kérdéseinek tanulmányozása, 4. a magyar művelődés előmozdítása.

1. A nemzedéki öntudatosítás terén az Erdélyi Fialok tette köztudattá az itteni helyzet és sorsváltás ifjúságra eső feladatait és kiteljesedni segítette az organikus kezdeményező szellemet. Az önképzés tudatosítása mellett főleg egy sajátos itteni életvitát és gondolkodásmód kialakítását munkálta, melynek értelmében a világnézeti harcok idején erőteljesen szembeszállt minden olyan törekvéssel, (a szélső baltól, a szélső jobbig), amely egy máshonnan importált világnézet számára gyűjt katonákat az ifjúság soraiban, (Világnézeti függetlenség). Ezzel egy sajátos új világlátás alapvonalait rajzolta ki, mintegy az irodalmi transylvánizmus társadalmi folytatásaként.

2. Az ifjúság professzionális kérdéseinek (pályaválasztás, diák-segélyezés, elhelyezkedés) minden részletét rendszeresen tanulmányozza s épp így foglalkozik az ifjúság sajátos szellemi kérdéseivel is.

3. A romániai magyarság egyetemes kérdéseinek tanulmányozását 1930 nyarán az ugynevezett falumunkával kezdte meg, abból az felismerésből kiindulva, hogy a falu a magyarság gazdasági, kulturális és társadalmi alapja. A falu kérdéseiről addig felmerült szétszórt érdeklődés és kísérletek után egységes tervszerű mozgalmat indít az ifjúság soraiban, melynek célja a falu tudományos tanulmányozása, e tanulmányozás eredményeinek feldolgozása és a gyakorlati falusegítés. Munkája intézményesítésére faluszemináriumot létesít, amely évenkénti előadássorozataival figyelmet ébreszt és előképzettséget ad a tanulmányozóknak és a további tudományos munkát is irányítja. Három fa-

lutanulmányi pályázatot írt ki, amelyekre egy csoport dolgozat jött be. 1931 nyarán báró Bánffy Ferenc meghívására Borsó községben, továbbá Udvarhely megye falvaiban csoportos falutanulmányozást végzett, négy falufüzetet és két tudományos tanulmányt adott ki, sok falusi népszerű előadást tartott.

4. Az ifjúság magyar művelődésének előmozdítását szolgálták: modern magyar irodalmi előadások (1930—31), legelső előadássorozat az erdélyi irodalomról (1932), verseny a középiskolát végzettek számára (1934), ankét és az egyházakhoz intézett emlékirat a magyar nyelv és a kultúra hatékonyabb iskolai tanítása érdekében (1933). Az újjáértékelt történeti öntudatot szolgálta László Dezső Széchenyiről és Zrinyiről szóló könyveinek kiadásával.

Ezekben a mozgalmakban egységes ifjúsági közszellem nyilatkozott meg, amelynek hatása annál mélyrehatóbb volt, mert a megelőző időben alakult felekezeti ifjúsági egyesületek munkájával tervszerű együttműködést létesített olyan munka megosztással, hogy amazok a vallásos alapon való egyénnevelést és az egyházak kérdéseinek tanulmányozását végezzék, emezek pedig az egyetemes kérdésekkel foglalkozzanak. Ez a három mozgalom és ez az együttműködés együttvéve az ifjúság legnagyobb részére kiható termékeny szellemi életet jelentett és jogossá tette azt a reményt, hogy ifjúságunk nagyrésze felkészülhet népi kérdéseink öntudatos és felelős szolgálatára.

## II.

Az ifjúsági mozgalmak öntudatos egysége azonban egy sereg külső és belső körülmény együttes hatására széttöredezett. Az első generáció ki került a főiskolás életből és az extensív munkát megnehezítették a társadalmi egyesületek működését szabályozó új intézkedések. Szellemi síkon 1. világnézeti harc 2. a felekezetieskedés és 3. a mesterkelt korosztályi harc bontották meg a szerves egységet. (1933—36).

1. A világnézeti harc frontja kettős volt. Egyfelől a Quadregesimo Anno pápai bullát adottságaink tekintetbevétele nélkül hírdető ú. n. „ifjú katolicizmus” bontotta meg a sorokat, másfelől pedig a túlzó marxizmus hívei igyekeztek mozgalmukat az ifjúság széles tömegeire kiterjeszteni és leginkább az előző ifjúsági egységnek azt a gondolatát kárhoztatták, amely az ifjúság önnevelése és felkészülése érdekében, országunkban legelsőként hangoztatta a főiskolás ifjúság politikamentességét. A túlzó marxizmus híveinek világnézeti túlbuzgalma és világmegváltási sietsége zátonyra vitte nemcsak sokuk egzisztenciáját, de majdnem az előző időszak ifjúsági eredményeit is.

2. Az ifjukatolikusok világnézeti merevsége miatt megakadt a falumunka egységesítésének folyamata, később pedig — az Erdélyi Fialatok szélesebb-körű falumunkájának kényszerű szünetelésével — felekezeti keretekben forgácsolódott szét, hozzájárulva a szétválasztó felekezetieskedés megerősítéséhez.

3. Nemsokára fölfedezték, hogy nemcsak az öregek és fiatalok között van ellentét, (melyet nemzedéki harccá fajulni soha sem engedett az előző kor ifjúsági öntudata), hanem a „húszévesek”

és „harminczévesek” között is. Az első Hitel (1935.) szomorú jelentősége ennek a mesterkelt és természetlen szembeállításnak a propagálása, mely annál hamisabb volt, mert munkatársai között éppen annyira voltak harminczévesek, mint húszévesek. Az ifjúság nemzeti egységének megtartása érdekében az Erdélyi Fialatok megindulása előtt hónapokkal felajánlotta számukra hasábjait, teljes véleménykifejtési szabadsággal, sőt külön általuk szerkesztendő melléklettel. Ők azonban nem vették tekintetbe és nem tárgyalták meg ezt az ajánlatot, hanem kijöttek a külön lappal, amely öt szám után megszűnt és 1936 márciusában negyedévi tudományos folyóirat alakjában átalakult a mai „Hitel”-lé. Tárnyilagos megfigyelő bizonyára megállapíthatja, hogy az új Hitel sok kitűnő részlettanulmánya ellenére, melyek bármely folyóiratunkban megjelenhettek volna) szintén nem mutat olyan éles világnézeti eltérést, amely indokolttá tenné külön létét. Nincs olyan ifjúsági programja sem, amely az Erdélyi Fialatokétól különbözne. Azon sajnálatos magatartása folytán, hogy sohasem akarta körvonalazni az Erdélyi Fialatokétól különböző célkitűzéseit, vagy megállapítani jellegének tudományos, vagy ifjúsági voltát, nem jöhetett létre munkamegosztási megállapodás és együttműködés közte és az Erdélyi Fialatok között, amely szellemi életünkben tudatos tervszerűségre és munkamegosztásra törekszik. Ez a tény nagymértékben elősegítette az ifjúság nemzeti egységének szétbomlását.

Az Erdélyi Fialatok 1937. szeptember 22-iki nyilatkozatában (lásd Erdélyi Fialatok 1937. 3. szám) „az egység szétbomlasztásának következményeit” az alábbiakban foglalja össze:

1. Egyetlen öntudatos nemzeti szellemű új nemzedék helyett három világnézeti irányra tagolódott ifjúságunk gondolkozó része: konzervatív nemzeti, haladó nemzeti és marxista irányra.

2. Ez az irányzatokra töredezettség megakadályozta az új nemzedék egészének egységes megszervezését érdekeinek védelmére és szellemi céljainak szolgálatára. Egységes erdélyi magyar ifjúság helyett csak ifjúsági csoportok vannak és így az ifjúság nem szolgálhatja hatályosan a saját érdekeit sem.

3. A legsúlyosabb következmény azonban, hogy e kívülről táplált ifjúsági harcok lehetetlenné tették az ifjúság egészének az erdélyi magyar élet problémáinak megoldására való felkészítését. Így az ifjúság nagy része kénytelen e tekintetben kénytelenül kilépni az életbe, hol már kikerülhetetlenül várják a megsúlyosbodott feladatok és az iránta felfokozott várakozások.”

## III.

1936. tavaszán Tamási Áronnak „A cselekvő magyar ifjúság” című cikksorozata (Brassói Lapokban) indította meg azt a folyamatot, amely 1937-ben K. Balogh Edgar ifjúsági parlamenti gondolatán át az úgynevezett Vásárhelyi Találkozóhoz vezetett. A folyamat hangoztatott célja a széttöredezett ifjúsági erők összefogása új egységbe és ennek alapján új gyakorlati munkába állítása és a romániai magyarságnak az ifjúság általi megújítása. Ma már több, mint egy évvel a Találkozó után, elvitat-

hatatlan, hogy ezeknek a céloknak egyikét sem érte el.

1. Az ifjúsági erők összefogását annál kevésbé érthette el, mert egyfelől kihagyta a főiskolás ifjúságot, másfelől pedig a végzett ifjúságnak akkor meglévő szervezeteit megkerülve, csupán magánszemélyeket hívott meg. (Ez az antidemokratikus rendezési elv volt az egyik ok, amely miatt az Erdélyi Fialatok a Találkozóan nem jelent meg és ellene óvást emelt.) Így a Találkozó az ifjúság felelős képviselője helyett 187 magán személy három napos tanácskozásává zsugorodott.

2. Új egység nem születhetett meg akkor, amikor a találkozó elvileg nem törekedett organikus szerves programra, gyakorlatilag pedig ennek megfelelő szervezetre, vagy a meglévő szervek megfelelő együttműködésére. Elvileg elkövette azt a hibát, hogy nem a nemzeti alaphoz való feltétlen ragaszkodás organikus felfogásából fejlesztett fel szellemi tervet (ennek hiánya az Erdélyi Fialatok távolmaradásának másik oka), hanem a különböző világnézetek ellentétei közötti megalkuvásos határokat hozott. „Az egység, amit a találkozóan megteremtettek, érzelmi és jelszóegység csupán”, — állapította meg a találkozó után az Erdélyi Fialatok. (1937. 3.)

3. Gyakorlati munka sem született a Vásárhelyi Találkozóból. A kompromisszum átka bekövetkezett, az ellentétes erők közömbösítették egymást. Ellenben egy aggasztó jelenség bontakozott ki: „a határozatokba nem kerültek be a szélsőségek megállapításai, ellenben a szélsőségek katonái soraink közé keveredtek” — állapította meg az Erdélyi Fialatok és félévvel később azt is kénytelen megírni a Találkozót még mindig támogató Hítel-nek, hogy „a trójai faló nem mese... a találkozó zavaros ideológiája és antidemokratikus felépítettsége csak a szélsőségeknek kedvezett és amennyiben lett belőle mozgalom, ez csupán ezen szélsőségek terjeszkedése.”

4. A romániai magyarságnak az ifjúság általi megújítása olyan feladat, mely nemcsak a Vásárhelyi Találkozó, de a fiatal nemzedék jelenlegi erőit is meghaladja. Hamis reményeket keltett fel a Találkozó és a csalódás annál keserűbb. Nem számolt azzal a ténnyel, hogy az új nemzedék az előbb felsorolt okok miatt *egészében és tömegében* ideológiailag is, szervezeten is készületlen erre a munkára. Ezzel a ténnyel most és ezután mindenkinek számolnia kell, aki valóságokra és nem önámításokra akar építeni.

5. A készületlen fiatal nemzedéket erején és illetékességén felüli feladatokba akarva kényszeríteni, elvonta sajátos anyagi és szellemi problémáinak szolgálatától.

Mindezeket összegezve megállapíthatjuk, hogy a Vásárhelyi Találkozó szükséges célokat téves utakon és módokon akart megvalósítani és így zsákutcába védett. Nincs más hátra, mint hogy az ezt előre látók után most már a jóakarátú résztvevők is felszámolják tévedéseiket és levonják annak következményeit.\* A rosszul gombolt mellényt egészen ki kell gombolni, hogy másodszer jól lehessen begombolni. A téves (és a résztvevők egy

részénél nem őszinte) egységkeresés után a nemzeti egység igazi szerves útjait kell megtalálni.

#### IV.

Az Erdélyi Fialatoknak a Vásárhelyi Találkozó előtt tett figyelmeztető nyilatkozata (1937. szept. 22), mely sajnos meghallgatásra nem talált, „Mire van szükség?” címen így részletezi a teendőket „Szellemi életünk egészséges továbbfejlődésére szükséges 1. az egység. Ez azonban nem alapulhat sem megtévesztésen, sem jelszavakon. Az egység organikus lelki alapja a nemzeti érzésből kifejlődő öntudat, társadalmi alapja a nép.

2. Ezt az egységet szellemi életünkben az erők tervszerű együttműködésének alapján kell kiépíteni.

3. Ez az együttműködés a már kialakult csoportok önmagukon belül tisztázott programja alapján alkotmányosan és szerves fokozatossággal fejleszthető csak ki. — Viszont a mi nemzedékünk kérdéseinek terén a legfőbb feladatok: 1. számbavenni a fiatal nemzedék erőit, 2. ezeket az erőket részben sajátos anyagi és szellemi feladatai, részben az egyetemes erdélyi magyar szükségletek szolgálatába állítani. Az ifjúság csoportjai között saját feladataira nézve szerves együttműködést kell létrehozni és ennek példája nyomán az összes erdélyi szellemi erők tervszerű együttműködését kialakítani.”

Mi következik ebből az egy év tapasztalatai által cáfolhatatlanul beigazolódott meglátásából? De mi következik általában tíz év ifjúsági életének tanulságaiból?

A végzett ifjúság csak akkora feladatot vállaljon az erdélyi magyar életben, amekkorát mai felkészültségével becsületesen el tud végezni. De dolgozza ki saját anyagi és szellemi problémáinak rendszerét, mert erre ő hivatott, mert ezek égető magyar társadalmi kérdések is.

A még tanuló ifjúság pedig ne fecsegljen el az előkészület egyre drágább és fontosabb éveit olyan harcokkal, vagy kísérletezésekkel, amelyeknek hiábavalóságát e tíz év küzdelmei szembeszökően bizonyítják. Használja fel a maga anyagi és szellemi fejlődése érdekében az eddigi ifjúsági élet tanulságait és készüljön fel sajátos anyagi és szellemi kérdéseinek politikamentes szolgálatára.

A tíz év legnagyobb tanulsága, hogy az ifjúság csak úgy illeszkedhet bele hasznosan a romániai magyarság életébe, ha minden kalandos és erején felüli vállalkozást elkerülve, de erőit felkészüléssel állandóan fejlesztve, kisebb kérdések szolgálatán át nagyobbakra készülve, *felelősen* és *szervezetten* áll be a maga helyére. Felelősség nélkül nincs szervezetség, szervezetség nélkül nincs közösségi élet. Közösségi élet nélkül nincs teljes élet számunkra.

\*Cikkem megírása után jelent meg a Keleti Ujság 249. számában a Vásárhelyi Találkozó bizottságának nyilatkozata. Ezt a nyilatkozatot és az abban elfoglalt álláspontot nem tartom a következmények teljes és halaszthatatlanul szükséges levonásának.